

ESG PRINCIPLES - A DRIVER OF SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT AND BUSINESS TRANSFORMATION

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

 <https://timeedu.uz/>

 24.10.2025 y.

2-TO'PLAM
2-MAXSUS SON/2025

+998 95 651 90 00
journals@timeedu.uz

“ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjumani ilmiy maqolalar va tezislar to‘plami. -T.: TMII, 2025. – 752 bet.

Ushbu to‘plamda mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish, raqamli iqtisodiyot sharoitida mavjud sanoat ishlab chiqarishni raqamli transformatsiya qilish jarayonlarini jadallashtirish orqali ishlab chiqarish sanoatini “drayver” sohaga aylantirish istiqbollari hamda barqaror iqtisodiy o‘sishni ta’minlashning turli yo‘nalishlariga bag‘ishlangan ilmiy tadqiqot materiallari keltirilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va keltirilgan huquqiy-me’yoriy hujjatlarning haqqoniyligi, tanqidiy fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

Сборник научных статей и тезисов Международной научно-практической конференции на тему «Принципы ESG – драйвер устойчивого развития регионов и трансформации бизнеса». – Т.: ТМII, 2025. – 752 с.

В сборнике представлены материалы научных исследований, посвященные устойчивому экономическому развитию нашей страны, диверсификации производства, адаптации к изменению климата и смягчению его последствий, повышению эффективности природопользования, обеспечению устойчивого развития регионов и промышленных предприятий на основе принципов ESG, внедрению эффективных экономических механизмов поддержки «зеленой» экономики в регионах, трансформации деятельности крупного и среднего бизнеса и повышению его конкурентоспособности, управлению отходами и развитию циклической экономики на промышленных предприятиях, охране окружающей среды на основе «зеленых» технологий, искусственному интеллекту, перспективам превращения обрабатывающей промышленности в «драйверную» отрасль за счет ускорения процессов цифровой трансформации действующего промышленного производства в условиях цифровой экономики, а также различным направлениям обеспечения устойчивого экономического роста.

Авторы сами несут ответственность за содержание представленных в сборнике материалов, достоверность содержащихся в нем статистических данных и представленных нормативно-правовых документов, а также за критические высказывания и предложения.

Tahrir hay’ati: i.f.n., dotsent Sh.K. Narbayev
i.f.n., professor I.S. Xotamov
i.f.d., professor Sh.I. Alibekov
i.f.d., professor V.P. Kuznetsov
i.f.f.d., dotsent N. Nosirova
i.f.f.d., dotsent D. Mamasoatov
assis. G. Axmedova
assis. A. Qudratxo‘jayev

Taqrizchilar: i.f.d., professor N.M. Maxmudov
i.f.d., professor A.A. Yadgarov

KIRISH SO‘ZI

ASSALOMU ALAYKUM, HURMATLI XALQARO ANJUMAN ISHTIROKCHILARI, AZIZ MEHMONLAR!

Sizlarni Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti hamda O‘zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashi tomonidan tashkil etilayotgan mazkur Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanda qutlashdan mamnunmiz!

Qadrli anjuman ishtirokchilari, bugun biz “ESG tamoyillari – hududlarni barqaror rivojlantirish va biznesni transformatsiyalash drayveri” mavzusida Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman o‘tkazmoqdamiz. Bugungi anjumanning asosiy maqsadi mamlakatimizda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish, iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish va ularni yumshatish, tabiiy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, ESG tamoyillari asosida hududlar va sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishini ta’minlash, hududlarda “yashil” iqtisodiyotni qo‘llab-quvvatlashning samarali iqtisodiy mexanizmlarini joriy qilish, yirik va o‘rta biznes korxonalari faoliyatini transformatsiyalash va raqobatbardoshligini oshirish, sanoat korxonalarida chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish, “yashil” texnologiyalar, sun’iy intellekt asosida atrof-muhitni muhofaza qilish masalalari bo‘yicha amalga oshirilayotgan ishlar, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llarini chiqur tahlil qilgan holda ilmiy amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan imzolangan qaror va farmonlar, Vazirlar Mahkamasi qarorlari, amalga oshirilayotgan islohotlar ushbu anjuman mavzusining naqadar dolzarbligini anglatadi. Yurtboshimiz tomonidan 2025-yilni “Atrof-muhitni asrash va “yashil” iqtisodiyot yili” deb nomlanishi hamda ushbu yo‘nalishda qabul qilingan Davlat dasturida belgilangan vazifalarning ijrosini ta’minlashda ma’lum ma’noda anjumanning ham o‘z hissasi bo‘ladi deb umid qilamiz.

Anjuman natijalaridan kutilayotgan ilmiy, ijtimoiy va iqtisodiy samaradorlik quyidagilarda o‘z ifodasini topadi:

Ilmiy samaradorlik – anjumandan kutilayotgan ilmiy-amaliy natija mamlakatimiz hududlarida barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlash, sanoat korxonalarining atrof-muhitga bo‘lgan e’tiborini yanada kuchaytirish, biznes strategiyalarini takomillashtirish, shu bilan birga hududlar darajasida barqaror rivojlanishni amalga oshirish darajasini tahlil qilish, “atrof-muhit, jamiyat, boshqaruv” (ESG) tamoyillariga mos holda faoliyat ko‘rsatishlariga erishishning ustuvor yo‘nalishlarini tahliliy o‘rganish asosida olingan natijalarni umumlashtirib ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ijtimoiy samaradorlik – muhokama qilinadigan masalalarning har birida ijtimoiy samara alohida o‘rin egallaydi. Chunki ESG-tamoyillarining asosiy xususiyati ham ijtimoiy sohaga yuqori darajada e’tibor qaratilishidadir. Shu jihatdan ijtimoiy samarani iqtisodiy jihatdan baholash, bu yo‘nalishda mavjud amaliyotlarni ilmiy tahlil qilishning konseptual yondashuvlarini ishlab chiqishga, hududlarda va biznes sohasida izchil islohotlarni amalga oshirish orqali jamiyatni rivojlantirish, aholining turmush darajasini yaxshilash, barqaror daromad manbalarini shakllantirish, tabiiy resurslar tejamkorligiga erishish asosida kelajak avlod uchun zahiralarini saqlab qolish, aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy samaradorlik - iqtisodiy faoliyatning faol ishtirokchilaridan biri ishlab chiqarish korxonalaridir, ular tomonidan mahsulot ishlab chiqarish jarayonida sezilarli darajada uglerod izi qoldiriladi. Shaffof va ekologik toza ma’lumotlarni taqdim etish atrof-

muhitni muhofaza qilish qonunchiligiga rioya qilish uchun zarurdir. Iqtisodiy samaradorlik jihatidan mavzu doirasida muhokama qilinadigan har bir masala katta ahamiyatga ega. Birinchidan, sohada qonunchilik bazasini mustahkamlash; ikkinchidan, korxonalarda ESG tamoyillarini joriy yetishning iqtisodiy samaradorligini baholash uslubiyotini ishlab chiqish; uchinchidan, hududlarning barqaror rivojlanishi uchun mavjud salohiyatini baholash va shu asosda sohalarni diversifikatsiya qilish imkoniyatining vujudga kelishi, to'rtinchidan, korxona va tarmoqlarni rivojlantirishda "yashil" investitsiyalarni jalb qilish hamda ulardan samarali foydalanishga keng yo'l ochiladi.

Albatta bunday o'zgarishlar, texnologik taraqqiyotga hamohang ravishda, qo'shimcha imkoniyatlarni ochishga va rivojlanishning yangi strategiyalarini ishlab chiqishga keng imkoniyatlar yaratmoqda.

Lekin shu bilan bir qatorda, iqtisodiyotni raqamlashtirish va bunday sharoitda biznesni rivojlantirish jarayonlarida, o'ziga xos muammolar va turli savollar ham yuzaga kelmoqda.

Bunday masalalarni o'rganib, uning yechimlarini topish uchun Toshkent menejment va iqtisodiyot institutining professor-o'qituvchilari tomonidan ham turli ilmiy tadqiqotlarni olib borish yo'lga qo'yilgan. Ularning tadqiqotlari natijalaridan - o'quv jarayonlarida, ta'lim sifatini oshirish maqsadlarida, keng foydalaniladi.

Bu o'z navbatida, institutda menejment, iqtisodiyot va axborot texnologiyalari sohalarida tayyorlanadigan malakali mutaxassislarning nafaqat nazariy bilimlarini, balki amaliy ko'nikmalarini ham oshirishga hizmat qiladi.

Bundan tashqari, institutda innovatsion dasturlar va loyihalar orqali talabalarni yangi texnologiyalar bilan tanishtirish, ularda raqamli iqtisodiyot va global biznes muhitida raqobatbardosh bo'lish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni shakllantirishga yordam beradi.

Xalqaro ilmiy-amaliy anjumanni o'tkazishda hamkorlik qilayotgan O'zbekiston Ekologik Partiyasi Markaziy kengashiga, anjumanda ishtirok etayotgan O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi, O'zbekiston Respublikasi Energetika vazirligi, BMT ning UNDP loyihasi vakillariga, Federal davlat byudjeti oliy ta'lim muassasasi Kozma Minin nomidagi Nijniy Novgorod davlat pedagogika universiteti, Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Shimoliy-Kavkaz instituti (filiali), Umumrossiya davlat adliya universitetining (VGUYU) Rostov instituti (filiali), Kazpotrebsoyuz Karaganda universiteti, Kyungdong Universiteti (Koreya Respublikasi), tashkilot va korxonalarining mutaxassislari, xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlarga o'z minnatdorchiligimizni izhor qilamiz.

Bugun sizlarning e'tiboringizga taqdim etiladigan taqdimotlar va fikrlar - bizni zamonaviy iqtisodiyotning yangi talablariga mos keladigan biznes modellarni yaratishga ilhomlantiradi.

Biz bu jarayonda, o'z tajribamizni almashish va birgalikda muammolarni hal qilish uchun yangi g'oyalarni kashf etishni maqsad qilamiz.

Umid qilamanki, anjumanimiz samarali va foydali bo'ladi.

Har biringizning ishtirokingiz va hissangiz bu jarayonda juda muhim.

Keling, birgalikda yangiliklarga ochiq bo'lib, innovatsion yechimlarni izlaylik!

Bugungi anjuman ishiga va unda ishtirok etayotgan barcha ishtirokchilarning ilmiy-ijodiy faoliyatlariga ulkan muvaffaqiyatlar tilaymiz!

Toshkent menejment va iqtisodiyot instituti rektori

X. Axmedov

MUNDARIJA / ОГЛАВЛЕНИЕ

I SHO'BA. IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH, ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH, IQLIM O'ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH VA ULARNI YUMSHATISH, TABIIY RESURLARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH	11
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISH DASTURLARINI XALQARO STANDARTLAR TIZIMIGA MOSLASHTIRISH IMKONIYATLARI	
Abdulloyev A.J., N.K.Sharapova	11
АНАЛИЗ ГОТОВНОСТИ УНИВЕРСИТЕТОВ К ПОДГОТОВКЕ СПЕЦИАЛИСТОВ В ОБЛАСТИ УПРАВЛЕНИЯ УСТОЙЧИВЫМ ПРЕДПРИЯТИЕМ И РЕАЛИЗАЦИИ ESG-КОНЦЕПЦИИ	
Кузнецов В.П., Назарова Е.Н.	23
ЭКОНОМИКО-ПРАВОВОЙ КОНТРОЛЬ КАК МЕТОД ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ	
Алибеков Ш.И.	33
ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТАРКИБИНИ БОЗОР КОНЪЮНКТУРАСИ ЎЗГАРИШИГА МОС ТАКОМИЛЛАШТИРИШНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ	
Чариев К.А., Абдулазизов Ш.А.	37
BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL ENERGIYA TEXNOLOGIYALARINING AHAMIYATI	
Asamxodjayeva S.Sh.	48
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	56
МЕХАНИЗМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ В КОМПАНИЯХ	
Киясов Б.Н.	60
РАЗРАБОТКА И ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ КРІ ДЛЯ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ СОТРУДНИКОВ НА ПРЕДПРИЯТИИ	
Ўқбар Айдын	66
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION XATARLARNI BOSHQARISH VA HUDUDIY "YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	
Rashidov J.X.	72
"QURILISH SOHASI FAOLIYATIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH"	
Alimov O.S.	82
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TANHILI	
Nazirova S.X.	89
ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВА ОДЕЖДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	
Ахмедова Г.А.	99
ОПТИМИЗАЦИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ НА ПРИМЕРЕ КОМПАНИИ «ГРУППА ГАЗ»	
Лаврентьева Е.В., Пахомичева А.С.	107
БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ФАКТОР ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ	
Лаврентьева Е.В., Султанова Л.Л.	113
ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РОССИЙСКИХ РЕГИОНОВ ПО ВНЕДРЕНИЮ ESG – СТАНДАРТОВ	
Набоков В.И., Некрасов К.В.	121
ЎЗБЕКИСТОНДА КИРУВЧИ ТУРИЗМНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА АУТСОРСИНГ ХИЗМАТЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ ЗАРУРАТИ	
Рискулов Р.Б.	125
KORXONADA BREND EKOTIZIMINI SHAKLLANTIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	
Sa'dulloyev H.I.	134

RAQAMLI IQTISODIYOTNING MAMLAKAT IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI VA “RAQAMLI O‘ZBEKISTON – 2030” STRATEGIYASINI AMALGA OSHIRISHDAN KUTILAYOTGAN NATIJALAR TAHLILI	
Sharipova Sh.B.	140
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI	
Sharipov I.B.	147
РАЦИОНАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ТЕРРИТОРИИ ДЕХКАНСКИХ ХОЗЯЙСТВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕОИНФОРМАЦИОННЫХ СИСТЕМ	
Ашуров А.Ф.	155
II SHO’BA. “YASHIL” TEXNOLOGIYALAR, SUN’IY INTELEKT VA ENG YAXSHI TEXNOLOGIYALAR (BAT) ASOSIDA ATROF-MUHITNI MUHOFAZA QILISH	164
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH: RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI INTEGRATSIYA QILISH YO’LLARI	
Yuldashev I.B.	164
ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ МОДЕЛЬ «УНИВЕРСИТЕТ 4.0»: ПОДГОТОВКА КАДРОВ ДЛЯ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ В УСЛОВИЯХ НИЗКОУГЛЕРОДНОГО ПЕРЕХОДА	
Кузнецова С.Н., Цыбуцинина И.Е., Фролов Ю.С., Горев Н.А.	168
SUN’IY INTELEKT VA REAL VAQT TIZIMLARI ASOSIDA HUDUDIY AVTOMOBIL YO’LLARI MUHANDISLIK INSHOATLARINI LOYIHALASH JARAYONINI MODELLASHTIRISH	
Norinov M.U., Zikrayev A.A.	177
REAL VAQT TIZIMLARI VA SUN’IY INTELEKT ASOSIDA EKOLOGIK MONITORINGNI AVTOMATLASHTIRISHNING ILMIY-ASOSIY YO’NALISHLARI	
Ergashev O.M.	186
ИҚЛИМ ЎЗГАРИШЛАРИ ШАРОИТИДА АГРАР СОҲАНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНТИРИШДА СУҒУРТА МЕХАНИЗМИНИНГ РОЛИ	
Вахобов А.Р.	195
ИНСОН ВА АТРОФ-МУҲИТ УЙҒУНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛЛАРИ.	
Йўлдошев Н.Қ.	202
SUN’IY INTELEKTDAN ATROF-MUHITNI MUHOFAZALASHDA FOYDALANISH	
Nasriddinov I.X., Tulyaganov E.J.	209
O‘ZBEKISTONDA KO‘ZI OJIZ SHAXSLARNING IQTISODIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK IMKONIYATLAR	
Isayev K.A., Qurbanov A.G’.	215
ЧОРВАЧИЛИК ХЎЖАЛИКЛАРИ ВА УЛАРГА ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ СУБЪЕКТЛАР ЎРТАСИДА КООПЕРАЦИЯ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ АҲАМИЯТИ	
Худайбердиев Ў.Э.	221
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA TIZIMI RIVOJLANISHI SHAROITIDA BIZNESNI BOSHQARISH VA TASHKIL QILISH	
Kambarova Sh.M.	228
BARQAROR INVESTITSIYALAR VA ESG ME’ZONLARI: NAZARIY TAHLIL	
Maxmasobirova N.U.	235
“O‘ZBEKISTON SANOAT TARMOQLARIDA ESG TAMOYILLARIGA ASOSLANGAN BOSHQARUV MECHANIZMLARINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH”	
Rusatamov Z.X.	241
THE ROLE OF ESG PRINCIPLES IN ATTRACTING INSTITUTIONAL INVESTORS IN CORPORATE GOVERNANCE	
Sadikova M.A.	249
OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA IQTISODIY DIVERSIFIKATSIYANING O‘RNI	
Daminova O.M.	254
КОНФУЦИАНСКИЕ ИДЕИ В КОРПОРАТИВНОМ УПРАВЛЕНИИ УЗБЕКИСТАНА	
Нарзуллаева Г.С., Сайфуллаева М.И., Носирова Н.Д.	262
YASHIL TEXNOLOGIYALAR VA SUN’IY INTELEKTNING SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI	
Yakubova U.A.	278

HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY–INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO‘NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Qo‘chqorova M.U.	284
INKLYUZIV IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATI RIVOJLANISHINING XORIJIY TAJRIBALARI	
Qurbanov A.G‘.	291
GLOBAL BIZNESDA INNOVATSIYALAR VA ULARNING XUSUSIYATLARI	
Murtazaev O.O.	298
SANOAT KORXONALAR BARQAROR RIVOJLANISHINING NAZARIY-USLUBIY JIHATLARI	
Ismatulloeva M.F.	304
TRANSPORT XIZMATLARINI IQTISODIYOTDA TUTGAN O‘RNI VA VAZIFALARI	
Karimova Sh.U.	311
ФИНАНСОВОЕ ОЗДОРОВЛЕНИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ АГРОБИЗНЕСА КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ И СОКРАЩЕНИЯ БЕДНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ	
Адиллов Ш.Ш.	315
III SHO‘BA. ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA HUDUDLAR VA SANOAT KORXONALARINING BARQAROR RIVOJLANISHINI TA‘MINLASH YO‘NALISHLARI.....	325
“SANOAT-5.0” VA BARQARORLIK: ASOSIY TENDENSIYALAR VA MUAMMOLAR	
Xotamov I.S., Qudratxo‘jayev A.K.	325
ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ КАК ДРАЙВЕР УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	
Мырзалиева Г.А., Байкенжеева Д.Б.	334
QISHLOQ XO‘JALIGIDA RESURSLARDAN OQILONA FOYDALANISH YO‘LLARI	
Asamxodjayeva Sh.Sh., Qodirov S.Q.	341
ESG TAMOIYILLARI HUDUDIY IQTISODIY SIYOSATDA: BARQAROR RIVOJLANISHNING YANGI PARADIGMASI	
Zaynutdinov I.S.	348
ESG TAMOIYILLARI ASOSIDA SANOAT CHIQINDILARINI QAYTA ISHLASHNING BARQAROR RIVOJLANISHGA TA‘SIRI	
Yusupov U.M.	353
AGLOMERATSIYALARNING “YASHIL” IQTISODIYOT RIVOJLANISHIGA TA‘SIRI	
Mardonov Sh.	362
O‘ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT SAMARADORLIGIGA EKO-MARKETING TA‘SIRINI TAHLIL QILISHDA SUN‘IY INTELLEKT VA MASHINAVIY O‘RGANISHGA ASOSLANGAN YANGI EKONOMETRIYA YONDASHUVI	
Usmonova Diyora Mahmud qizi	367
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA SANOATNI TUTGAN O‘RNI.....	379
Matchanova Ma‘rifat Ikramovna.....	379
BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISH JARAYONIDA RAQAMLI BANK XIZMATLARINI KENGAYTIRISH ISTIQBOLLARI	
Meyliqulov Sh.X.	384
AVTOMOBILSOZLIKDA MAHALLIYLASHTIRISHNI RIVOJLANTIRISHDA IKKINCHI DARAJALI YETKAZIB BERUVCHILARNING O‘RNI VA ULARNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI	
Qobilov R.Sh.	388
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МОДЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИМИ РЕСУРСАМИ В КОМПАНИЯХ	
Аділ Ф.С.	392
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННЫХ МОДЕЛЕЙ И МЕТОДОВ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В КОМПАНИЯХ	
Жолдасова А.Б.	397
ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ РАЗРЕШЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫХ КОНФЛИКТОВ	
Кемпірәлі Е.Қ.	404
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ: ШАГИ К ИХ АВТОМАТИЗАЦИИ	
Пернебаев Е.Б.	409
ВНЕДРЕНИЕ СОВРЕМЕННОЙ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КОРПОРАТИВНЫМИ ИЗМЕНЕНИЯМИ НА ПРЕДПРИЯТИИ	

Рахатова Ж.Н.	414
HUDUDLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-INSTITUTSIONAL ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA BU YO'NALISHDAGI DAVLAT SIYOSATI	
Musulmonova Sh., Hikmatov M.	422
SANOAT KORXONALARIDA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING MILLIY VA XORIJIY TAJRIBASI	
Toxirov J.M.	426
GREEN CAR: QISHLOQ XO'JALIGIDA NAZORATNI YENGILLASHTIRUVCHI AQLLI ROBOT	
Qurbonov Sh.B.	434
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK SANOAT ZONALARI FAOLIYATINING TAHLILI	
Baxromov A.B.	437
XALQARO AUDIT STANDARTLARIGA MUVOFIQ AUDITORLIK TEKSHIRUVLARINI YTKAZISH MASALALARI	
Ahmadjonov A.K.	443
ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ИШТИРОКИДАГИ КОРХОНАЛАРНИ ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ ҚИЛИШ: ИНСТИТУЦИОНАЛ АСОСЛАР, ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР ИНТЕГРАЦИЯСИ ВА РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ	
Ашуров З.А.	448
IV SHO'BA. KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI TRANSFORMATSIYALASH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	459
KICHIK VA O'RTA BIZNES SUBYEKTLARI EKSPORT FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Mamasoatov D.R.	459
РЕСТРУКТУРИЗАЦИЯ В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАНЯТОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА	
Абдураимова Н.Р.	464
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA BIZNES JARAYONLARINI BOSHQARISHNI RAQAMLASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR TAHLILI	
Suyunov Y.B.	479
АРАБСКАЯ РЕСПУБЛИКА ЕГИПЕТ НА ПУТИ К УСТОЙЧИВОМУ ЭКОНОМИЧЕСКОМУ РОСТУ	
Зиядуллаева Л.С.	487
THE IMPACT OF THE CHINA-KYRGYZSTAN-UZBEKISTAN RAILWAY ON UZBEKISTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT: MECHANISMS, EFFECTS, AND POLICY RESPONSES	
Ye Maoqing.	492
XORIJIY INNAVATSION INVESTITSIYALARNI JALB ETISH DOLZARBLIGI	
Tulyaganov E.J., Ubaydullayeva G.E.	502
QURG'OQCHIL MINTAQALARDA KICHIK AGROBIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	
Qulliyev O.A.	507
BANKLARNING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA KAPITAL VA AKTIVLAR RENTABELLIGINING AHAMIYATI	
Alimjanova D.S.	516
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИЯМИ В БИЗНЕС-СФЕРЕ	
Рахымжанова А.А.	519
MAMLAKATIMIZDA EKSPORT JARAYONLARINI BARQARORLASHTIRISH OMILLARI	
Abdivaliyev Sh.X.	524
SANOAT KORXONALARIDA HR MENEJMENT TIZIMINI JORIY ETISH VA XODIMLARNI BOSHQARUV HOLATI TAHLILI	
Toshtemirov S.G'.	534
INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA MOTIVATSIYA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	
Abdufattoxova H.	539
AVTOMATLASHTIRILGAN BUYUMLARNI SARALOVCHI ROBOTLAR	
G'ulomov X.A.	545

APPLICATION OF ESG PRINCIPLES AS A WAY TO INCREASE COMPETITIVENESS IN THE MANAGEMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES	
Kurbanov U.A., Kurbanova Sh.Y., Alimova D.T.	548
ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РЫНОК ТРУДА.	
Фарходова Ш.Ш.	554
СОВРЕМЕННЫЕ НОВЕЙШИЕ ТЕХНОЛОГИИ В ЭКОНОМИКЕ И БИЗНЕСЕ: РОЛЬ В СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОМ РАЗВИТИИ РК	
Агабекова Ш.Н., Бокушева С., Байкенжеева Д.Б.	557
ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ	
Жартай Ж.М., Саттыбаева Д.М., Рахимова А.Н., Никкель Л.Д.	565
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH: MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	
Vahangurov O.O.	571
O‘ZBEKISTONNING YASHIL IQTISODIYOTGA O‘TISH YO‘LLARI VA USTUVORLIKLARI	
Luqmanov B.M.	577
KAPITAL TANQISLIGI SHAROITIDA MOLIVAVIY RESURLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH	
Arziyev S.	585
V SHO‘BA. ESG STANDARTLARIGA MOS KELADIGAN INVESTITSIYA LOYIHALARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH, DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK VA XALQARO MOLIVA INSTITUTLARI	590
SANOAT KLASTERLARI – SANOAT SALOHİYATINI OSHIRISHNING STRATEGİK YO‘NALISHI SIFATIDA	
Sobirov A.A.	590
АНАЛИЗ ВА СИНТЕЗ МЕТОДЛАРИНИНГ ЭВОЛЮЦИЯСИ	
Дусмуратов Р.Д., Носирова Н.Ж.	597
ESG-ФАКТОРЫ В ПРИНЯТИИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ РЕШЕНИЙ: ОПЫТ И ПЕРСПЕКТИВЫ	
Ким Л.Н., Елтаев Н.К.	606
КЛЮЧЕВЫЕ АСПЕКТЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ НА ПРИМЕРЕ НИЖЕГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ	
Ремизова И.В.	614
TIJORAT BANKLARIDA DAVLAT MAQSADLI DASTURLARINI MOLIVALASHNING ILG‘OR XORIY TAJRIBALARI	
Shodiyev Sh.S.	620
ВЛИЯНИЕ ЗЕЛЁНЫХ ИНВЕСТИЦИЙ НА ИНВЕСТИЦИОННУЮ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВ	
Усманова Ю.	623
YASHIL ENERGETIKA SOHASIDA INVESTITSIYALARNING ROLI	
Primov S.F.	632
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ РЕСУРСОВ В РАМКАХ ЗЕЛЕННЫХ РАБОЧИХ МЕСТ	
Хувайдуллаева И.Х.	638
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISH	
Primov S.F.	642
ТИЖОРAT БАНКЛАРИНИНГ ФАОЛИЯТИДА УЧРАЙДИГАН РИСКЛАР ВА УЛАРНИ БАРТАРАФ ЭТИШ ЙЎЛЛАРИ	
Хусанбоев А.Ғ.	647
ВЛИЯНИЕ ПРИНЦИПОВ ESG НА РЕЗУЛЬТАТЫ ПЕРВИЧНОГО ПУБЛИЧНОГО РАЗМЕЩЕНИЯ АКЦИЙ: КОМПЛЕКСНЫЙ АНАЛИЗ	
Сайдуллаев Ш.	653
РАНВАР KADRLARNING BOSHQARUV KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI	
Olimov S.A.	660
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHİK TADBIRKORLIKNING O‘RNI VA AHAMIYATI	
Kurbanova Sh.Y., Yusupov A.A.	667
ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА НА ТРАНСФОРМАЦИЮ БИЗНЕС-МОДЕЛЕЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ	

Koptaeva G.II., Bekebaeva M.O.	672
HUDUDLAR TASHQI IQTISODIY STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI	
Toshboyev M.M.	680
QISHLOQ XO‘JALIGIDA KLASTERLARINING MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA‘MINLASHDA DAVLAT SUBSIDİYALARINING AHAMIYATI	
Yuldasheva D.K.	689
O‘ZBEKISTONDA JISMONIY TARBIYA VA SPORTNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY-IJTIMOIIY AHAMIYATI	
Mamatov M.N.	699
RAQAMLI-ELEKTRON PULLAR VA KRIPTOVALYUTALAR FARQLARI	
Matchanov T.M., Matchanova M.I.	703
AXBOROT TIZIMLARI XUSUSIYATLARI	
Norinov M.U., Abdulxamid A.I., Oripov O.I., Madaminov F.R.	709
CHIQUINDILARNI QAYTA ISHLASH SANOATI VA ATROF-MUHITGA SALBIY TA‘SIRINI KAMAYTIRISH YO‘LLARI	
Tursunqulov Sh.R.	715
O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ISHLAB CHIQUARISHNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH VA IQLIM O‘ZGARISHI OQIBATLARIGA MOSLASHISH MEXANIZMLARI	
Abduraxmanova Z.T., Rustamova M.M.	722
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI SANOATDA EKOLOGIK SAMARADORLIKNI OSHIRISH	
Hasanov H.X.	727
SHADOW ECONOMY EXPOSED: THE HIDDEN FORCES SHAPING ECONOMY.	
Arziev Sh.R.	735
TIJORAT BANKLARIDA INNOVATSION MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI	
Axmedova D.B.	741

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 26-fevraldagi PQ-87-son "Mamlakatimizda raqamlashtirish sohasidagi xizmatlar eksportini rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi qarori.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожаатномаси. 22.12.2017.

<http://uza.uz/oz/documents/zbekistonrespublikasi-prezidentishavkat-mirziyeevning-oliy-22-12-2017>

3. Паньшин, Б. Цифровая экономика: особенности и тенденции развития / Б. Паньшин // Наука и инновации. – 2016. – Т. 3. – № 157. – С. 17–20.

4. Сулейманова Л.А., Сапожников П.В., Кривчиков А.Н. Цифровизация строительной отрасли как IT-структурирование пирамиды управления процессами. Журнал: Строительство и архитектура. Вестник БГТУ им.

5. Кисель, Т.Н. Исследование уровня цифровизации на российских предприятиях инвестиционно-строительной сферы: монография / Т.Н. Кисель, Ю.С. Прохорова. – Электрон. дан. и прогр. (9,8 Мб). – Москва: Издательство МИСИ – МГСУ, 2023. – URL:

<https://mgsu.ru/resources/izdatelskayadeyatelnost/izdaniya/izdaniya-otkr-dostupa/> – Загл. с титул. экрана. 50 стр.

6. Кравченко И.И. "Цифровизация в строительной отрасли" Вестник Северо-Кавказского федерального университета. 2020. № 2 (77)

<https://dspace.ncfu.ru/bitstream/20.500.12258/13951/1/66-73.pdf>

7. Моисеенко С.Л., Малышева Н.П. "Цифровизация строительных бизнеспроцессов: современные тенденции." НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ "УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ" №7 2022

<file:///C:/Users/user/Downloads/УУ-7-ч1-2022-118-124.pdf>.

O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI MAKROIQTISODIY BARQAROR RIVOJLANTIRISH TAHLILI

Nazirova Shaxzoda Xayrullo qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, "Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar" kafedrasida magistranti

E-mail: nazirovash111@gmail.com

Orcid: [0009-0006-8546-506x](https://orcid.org/0009-0006-8546-506x)

Annotatsiya. Ushbu tadqiqotda O'zbekistonning makroiqtisodiy barqaror rivojlanishi turli omillar orqali tahlil qilingan. Jumladan, aholi jon boshiga to'g'ri keladigan yalpi ichki mahsulot (YaIM), tashqi savdo, eksport, import, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) va yakuniy iste'mol ko'rsatkichlari o'rganildi. 1996–2023 yillar davridagi vaqt qatori regressiya usuli qo'llanilib, iqtisodiy barqarorlikning asosiy ko'rsatkichlari va chegaralari aniqlangan.

Kalit soʻzlar: *YaIM oʻsishi, SDG, eksport, import, ARDL modeli, TDI, isteʼmol.*

Аннотация. В настоящем исследовании анализируется макроэкономическое устойчивое развитие Узбекистана с учетом различных факторов. В частности, были изучены показатели валового внутреннего продукта (ВВП) на душу населения, внешней торговли, экспорта, импорта, прямых иностранных инвестиций (ПИИ) и конечного потребления. Для выявления основных показателей и границ экономической устойчивости был использован метод регрессии временных рядов за период 1996–2023 годов.

Ключевые слова: *рост ВВП, ЦУР, экспорт, импорт, модель ARDL, TDI, потребление.*

Abstract. This research analyzes macroeconomic sustainable development of Uzbekistan by factors, including GDP per capita, trade, exports, imports, foreign direct investment (FDI), and final consumption. Time-series regression was used during the period from 1996 to 2023, which research identifies the indicators and limits of economic sustainability.

Keywords: *GDP growth, SDG, export, import, ARDL model, FDI, consumption.*

Kirish

Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) 2015- yilda BMT tomonidan tasdiqlangan 17 global maqsaddan iborat boʻlib, ular 2030- yilgacha amalga oshirilishi koʻzda tutilgan. Ushbu maqsadlar ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik oʻlchovlarni qamrab olib, har biri alohida bir sohaga qaratilgan (Regona va boshq., 2024). Ularning eng muhimlari qatorida qashshoqlikka barham berish, sogʻlom va sifatli hayotga erishish, toza ichimlik suvi bilan taʼminlash, barqaror shaharlar yaratish va masʼuliyatli ishlab chiqarish hamda isteʼmol tizimini yoʻlga qoʻyish mavjud. Shu nuqtai nazardan, 7-maqsad (SDG 7) – arzon, ishonchli va toza energiya manbalariga kirish imkoniyatini taʼminlash alohida ahamiyat kasb etadi (Mishra va boshq., 2024).

Markaziy Osiyo mintaqasi qurgʻoqchil va yarim qurgʻoqchil hudud hisoblanib, bu yerda ekin maydonlaridagi oʻzgarishlarni kuzatish boʻyicha keskin ehtiyoj mavjud. 1990-yillarning boshlarida Markaziy Osiyo mamlakatlari (Qozogʻiston, Qirgʻiziston, Turkmaniston, Oʻzbekiston va Tojikiston) Sovet Ittifoqi davridagi davlat mulkiga asoslangan yer siyosatidan mustaqillikdan keyin yangi yer siyosatiga oʻtish davriga kirishdi. Bu davlatlar mustaqillikdan soʻng ekin maydonlari va qishloq xoʻjaligini rivojlantirish boʻyicha turlicha yondashuvlarni tanladilar (Borén va Gentile, 2007; Sjöberg, 1992). Sharqiy Yevropa va Rossiya Federatsiyasidagi yer islohoti esa Markaziy Osiyoga nisbatan ancha qatʼiy boʻldi (Holzner, 2008; Lawrence, 2009). Sharqiy va Markaziy Yevropa mamlakatlari yer mulkini xususiylashtirish va foydalanish, boshqaruv hamda maʼmuriyatni markazsizlashtirish yoʻlini tanladi (Rabinowicz va Swinnen, 1997). Rossiya Federatsiyasi esa yer xususiylashtirish va erkin bozor siyosatini qabul qildi (Kabanenko va boshq., 2020).

Oʻzbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan buyon (1991- yildan) sezilarli iqtisodiy oʻsishga erishdi va 2011- yilda “past daromadli mamlakat” (LIC) maqomidan “oʻrta past daromadli mamlakat” (LMIC) maqomiga oʻtdi. 2016 yilda

Shavkat Mirziyoyevning prezident etib saylanishi bilan iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy hayotning barcha jabhalarini qamrab olgan keng qamrovli strukturaviy islohotlar tufayli bu jarayon tezlashdi. Bugungi kunda O'zbekiston 2030 yilga borib "yuqori o'rta daromadli mamlakat" (HMIC) maqomiga erishishni maqsad qilgan. Davlat qo'llab-quvvatlashi va xorijiy investitsiyalar kombinatsiyasi bu sohaning dinamik rivojlanishiga hissa qo'shmoqda (Islamov, 1998; Spechler, 2004).

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – O'zbekiston Respublikasining makroiqtisodiy barqarorligini rivojlantirishdir. Shu asosda O'zbekiston iqtisodiyoti tadqiqot obyekti sifatida tanlangan. Garchi mahalliy olimlar tomonidan ushbu mavzuda ma'lum izlanishlar olib borilgan bo'lsa-da, ayrim muammolar va nomutanosibliklar mavjud. Shu sababli bu mavzuni o'rganish dolzarbdir. Tadqiqotning asosiy predmeti – O'zbekiston iqtisodiy infratuzilmasini rivojlantirish yo'llaridir. Bu jarayon mamlakatning makroiqtisodiy ko'rsatkichlari hozirgi holatini o'rganishni, uning o'sishiga to'sqinlik qilayotgan muammolar va to'siqlarni aniqlashni, infratuzilmani yaxshilashni, ko'proq investorlarni jalb etishni hamda iqtisodiyotga qo'shiladigan hissani oshirishni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, boshqa davlatlarning iqtisodiy rivojlanish tajribasi ham tahlil qilinib, O'zbekiston uchun mos tomonlari ajratib olindi.

Adabiyotlar tahlili

Ko'plab tadqiqotchilar o'z ilmiy ishlari orqali mamlakatlarning makroiqtisodiy barqaror rivojlanishiga hissa qo'shganlar. Institutsional yo'nalishdagi iqtisodchilar J.A. Shumpeter yondashuvini rivojlantirib, iqtisodiy o'sishda texnologik omilning muhim rolini ta'kidlagan va asosiy texnologiyalar bilan jamiyatning iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari o'rtasidagi bog'liqlikni izohlagan. Iqtisodiy rivojlanishning texno-iqtisodiy jihatlari C. Klark (1998), J. K. Gelbreyt (2003), G. Dosi (2009), J. Genri (2016) va boshqa olimlarning "asosiy oqim"dagi ishlariga bag'ishlangan. Iqtisodiy o'sishning nazariy va amaliy jihatlari J. M. Keyns (1978), E. Domar (1952), R. Xarrodd (1958), R. M. Solou (1975), J. Tobin (1972), E. Felps (1966) kabi olimlar tomonidan o'rganilgan. O'tish davridagi iqtisodiyot sharoitlari uchun esa L.I. Abalkin (2001), V.V. Bokov (2015), S.U. Glazyev (2012), T. Koichuev (2011), A.K. Koshanov (2007), V.I. Kushin (2004), K.I. Mikulskiy (2002), A.M. Raximov (2019), A.I. Tatarkin (2013) va boshqalarning ishlari muhim hissa qo'shgan.

O'zbekistonda iqtisodiy o'sishning turli jihatlari I.I. Iskandarov, A.M. Qodirov (2011), A.F. Rasulyev (2016), G.K. Saidova (2014), S.V. Chapel (2015), D.V. Trostyanskiy (2016) kabi olimlarning ilmiy asarlarida yoritilgan. Mustaqil davlatlarning o'tish davrida iqtisodiy rivojlanish muammolari ham mahalliy, ham xorijiy adabiyotlarda keng o'rin olgan. Biroq, ushbu harakatlarga qaramay, yechilayotgan muammolarning murakkabligi sababli, yangi sharoitlarda boshqaruv

amaliyotiga aniq yechimlar hali ham yetarli emas. Ko'plab savollar rivojlangan mamlakatlarning siklik rivojlanish bosqichlarini aks ettiruvchi choralar bilan cheklangan bo'lsa-da, ular o'tish davridagi iqtisodiyotlarga tatbiq etilmagan. Ayrim tadqiqotlar esa ayrim MDH mamlakatlarining milliy va ijtimoiy xususiyatlariga asoslangan bo'lib, transformatsion tizimlarning iqtisodiy o'sish sifati bilan bog'liq eng muhim muammolarga javob bermagan. Mazkur muammoning muhim jihatlari, xususan, iqtisodiy o'sish sifati mazmuni, o'sish sifati va iqtisodiy rivojlanish nisbatlari, optimal o'sishga oid davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini aniqlash masalalari hali yetarli darajada tadqiq qilinmagan.

Tadqiqotchilar ishlariga ko'ra, O'zbekistonga yaqin kuzatuv olib borgan olimlar soni juda kam. Bundan tashqari, jon boshiga YAIM, eksport, import, savdo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, yakuniy iste'mol va aholi o'sishining O'zbekistonda barqaror rivojlanishga qanday ta'sir ko'rsatishini integrallashgan holda tahlil qilgan tadqiqotlar yetarli emas. Oldingi tadqiqotlarda bu o'zgaruvchilar ko'pincha alohida o'rganilgan, ularning umumiy ta'siri hisobga olinmagan. Shuningdek, ushbu makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning O'zbekiston iqtisodiyotini barqaror rivojlanish tamoyillariga moslashtirishdagi aniq roli ham yetarlicha o'rganilmagan, ayniqsa davlat siyosati doirasida o'sish sifatini optimallashtirish masalasi bo'yicha. Shu sababli, ushbu tadqiqot bir nechta makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning O'zbekistonning barqaror rivojlanishiga qo'shgan hissasini baholash uchun iqtisodiy-ekonometrik model ishlab chiqishni maqsad qilib oladi. Bu yondashuv mamlakatning o'ziga xos o'tish davri sharoitiga bevosita tatbiq qilinadigan ilmiy xulosalar beradi hamda global barqaror rivojlanish standartlariga uyg'unlashtiriladi.

Metodologiya

YAIM o'sishiga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlash bo'yicha vaqt qatorlari va panel ma'lumotlar tahlili yordamida turli sohalarda keng qamrovli tadqiqotlar olib borilgan. Ushbu maqolada eng ko'p qo'llanilgan o'zgaruvchilar sifatida aholi jon boshiga YAIM, eksport, import, tashqi savdo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, yakuniy iste'mol va aholi soni ko'rsatkichlari tanlangan. Ushbu omillar O'zbekiston iqtisodiyotiga bevosita va sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Mazkur tadqiqot 1990–2023 yillar ma'lumotlaridan foydalanib, O'zbekistondagi barqaror rivojlanishning makroiqtisodiy ko'rsatkichlarini o'rganishga qaratilgan.

Aholi jon boshiga YaIM, eksport, import, inflyatsiya darajasi, iste'mol bo'yicha ma'lumotlar Jahon bankidan olingan. Shu bilan birga, tashqi savdo aylanmasi va aholi O'zbekiston Respublikasi statistika agentligidan olingan. Model quyidagi shaklda tuzilgan:

$$GDP = a + \beta_0 GDP \text{ per capita} + \beta_1 \text{ export} + \beta_2 \text{ import} + \beta_3 \text{ trade} \\ + \beta_4 \text{ foreign direct investments} + \beta_5 \text{ consumption} \\ + \beta_6 \text{ population} + \epsilon$$

a - bu doimiy

$\beta_0, \beta_1, \beta_2, \beta_3, \beta_4, \beta_5, \beta_6$ - har bir o'zgaruvchining YaIMga ta'sirini ifodalovchi koeffitsientlar

ϵ - xatolik koeffitsienti

Tahlil uchun men deskriptiv tahlil, vaqt qatori regressiya tahlili, jumladan, korrelyatsiya va regressiya tahlilini STATA 18 dasturi yordamida qo'llayman. Ushbu yondashuv investorlar va jamoatchilik orasida erkin bozorning yanada rivojlangan va faol bo'lishining afzalliklari haqida xabardorlikni oshirishga yordam beradi, natijada moliyaviy instrumentlarga bo'lgan talabni rag'batlantiradi va O'zbekiston iqtisodiyoti o'sishiga hissa qo'shadi.

Tahlil va natijalar

1-jadvalda deskriptiv (tasviriy) statistik natijalar keltirilgan. Jadvaldan ko'rinib turibdiki, har bir o'zgaruvchi uchun kuzatuvlar soni 1996 yildan 2023 yilgacha bo'lgan davrni qamrab olib, jami 28 tani tashkil etadi.

O'rtacha qiymat (mean) ushbu ko'rsatkichlarning arifmetik o'rtachasini ifodalaydi, standart og'ish (standard deviation) esa qiymatlarning o'rtachadan qanchalik uzoqligini ko'rsatadi.

YAIM o'sishi, eksport o'sishi, import o'sishi, tashqi savdoning YAIMdagi ulushi, jon boshiga YAIM, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI), yakuniy iste'mol va aholi o'sishining o'rtacha qiymatlari mos ravishda 6,01; 8,2; 9,4; 55,9; 4,3; 1,7; 5,5; 1,5 ni tashkil etadi.

Shuningdek, YAIM o'sishi, eksport o'sishi, import o'sishi, tashqi savdoning YAIMdagi ulushi, jon boshiga YAIM, TXI, yakuniy iste'mol va aholi o'sishining standart og'ishlari mos ravishda 2,001; 14,7; 18,5; 14,04; 2; 1,01; 4,1; 0,2 ga teng.

Min (minimum) eng kichik qiymatni ifodalaydi – YAIM bo'yicha bu 1,563,

Max (maksimum) esa eng katta qiymatni bildiradi – YAIM bo'yicha bu 9,473 ni tashkil etadi.

Qolgan o'zgaruvchilar ham shu tarzda talqin qilinadi. Shundan so'ng, ma'lumotlar vaqt qatoriga asoslangan bo'lgani sababli, tahlil jarayonida "tsset Years" buyrug'idan foydalanildi.

Tasviriy statistik tahlil³⁸

O'zgaruvchilar	Obs	Ma'nosi	Std . Dev .	Min	Maks
YaIM o'sishi	28	6.01	2.001	1.563	9.473
Eksport o'sishi	28	8.197	14.717	-20.107	39.915
Import o'sishi	28	9.426	18.516	-22.762	51.953
Savdo YaIM	28	55.897	14.048	29.192	79.748
Aholi jon boshiga YaIM	28	4.351	2	-.317	7.949
To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar	28	1.747	1.01	0.543	3.843
Yakuniy iste'mol	28	5.525	4.122	-3.02	12.544
Aholi soni o'sishi	28	1.578	0.252	1.216	2.021

2-jadvaldagi korrelyatsiya natijalariga ko'ra, YAIM o'sishi bilan eksport va import o'sishi, jon boshiga YAIM hamda yakuniy iste'mol o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud. Ushbu bog'liqlik statistik jihatdan ahamiyatli hisoblanadi, chunki ularning korrelyatsiya koeffitsientlari mos ravishda 0,552; 0,452; 0,991 va 0,378 ni tashkil etgan ($p < 0,05$).

Korrelyatsiya tahlili³⁹

Variables	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) YaIM o'sishi	1.000							
(2) Eksport o'sishi	0.552* (0.002)	1.000						
(3) Import o'sishi	0.452* (0.016)	0.766* (0.000)	1.000					
(4) YaIM savdosi	0.215 (0.273)	0.568* (0.002)	0.621* (0.000)	1.000				
(5) Aholi jon boshiga YaIM	0.991* (0.000)	0.560* (0.002)	0.445* (0.018)	0.232 (0.235)	1.000			
(6) To'ridan-to'g'ri investitsiyalar	0.353 (0.065)	0.341 (0.076)	0.265 (0.174)	0.184 (0.349)	0.280 (0.149)	1.000		
(7) Yakuniy iste'mol	0.378* (0.048)	0.146 (0.460)	0.373 (0.050)	-0.170 (0.388)	0.357 (0.063)	0.067 (0.736)	1.000	
(8) Aholi o'sishi	-0.053 (0.787)	-0.125 (0.526)	-0.001 (0.996)	-0.151 (0.444)	-0.184 (0.350)	0.522* (0.004)	0.117 (0.553)	1.000

*** $p < 0.01$, ** $p < 0.05$, * $p < 0.1$

Biroq, YAIM va aholi soni o'rtasida salbiy bog'liqlik kuzatilgan, bu esa aholining ortib borishi natijasida iqtisodiy o'sish sur'atining pasayishi bilan izohlanadi. To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) bilan YAIM o'sishi

³⁸ Jahon banki ma'lumotlariga asosan muallif tomonidan ishlab chiqilgan

³⁹ Jahon banki ma'lumotlariga asosan muallif tomonidan ishlab chiqilgan

o'rtasida ijobiy, ammo statistik jihatdan ahamiyatsiz bog'liqlik aniqlangan. Ushbu natijalar tashqi savdo va yakuniy iste'mol O'zbekistonda barqaror iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi omillari ekanligini ko'rsatadi.

ARDL modeli natijalariga ko'ra, YAIM o'sishidagi o'zgarishlarning 99,71 foizi tushuntirilgan bo'lib, bu $R^2 = 0,9971$ ga teng va model umumiy jihatdan juda yuqori darajada ahamiyatli ($p < 0,01$) ekanligini ko'rsatadi.

Agar YAIM o'sishi 1 birlikka oshsa, eksportning o'sishi YAIMni $-0,039$ %ga kamaytiradi ($p = 0,039$). Shuningdek, import o'sishi YAIM o'sishiga salbiy, biroq statistik jihatdan ahamiyatsiz ta'sir ko'rsatadi ($p = 0,166$).

Bunga qarama-qarshi tarzda, jon boshiga YAIM o'sishi va aholi soni YAIM o'sishiga juda kuchli ijobiy ta'sir ko'rsatadi. YAIM o'sishi 1 birlikka oshganida, jon boshiga YAIM va aholi o'sishi natijasida YAIM mos ravishda $0,154$ va $0,178$ birlikka ortadi.

3-jadval

Regressiya⁴⁰

Sample: 2003 - 2023,

ARDL(1,0,0,0,0,0) regression

but with gaps

Number of obs = 14

F(7, 6) = 292.87

Prob > F = 0.0000

R-squared = 0.9971

Adj R-squared = 0.9937

Root MSE = 0.0188

Log likelihood = 41.705596

ln_YaIM o'sishi	Coef.	Std.Err.	t	P>t	[95%Conf.	Interval]
ln_Eksport o'sishi	-0.039	0.015	-2.630	0.039	-0.076	-0.003
ln_Import o'sishi	-0.013	0.008	-1.570	0.166	-0.033	0.007
YaIM savdosi	0.002	0.001	2.910	0.027	0.000	0.004
Aholi jon boshiga YaIM	0.154	0.005	32.990	0.000	0.143	0.165
Yakuniy iste'mol	0.007	0.002	3.290	0.017	0.002	0.011
Aholi o'sishi	0.178	0.022	8.220	0.000	0.125	0.231
cons	0.784	0.066	11.880	0.000	0.622	0.945

Natijalar yakuniy iste'molning o'sishi, aholi sonining o'sishi, yalpi ichki mahsulotga nisbatan savdo o'sish sur'ati va aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotning o'sishi O'zbekistonda barqaror iqtisodiy o'sishning asosiy omili ekanligini tasdiqlaydi. Aholi jon boshiga yalpi ichki mahsulotning statistik jihatdan ahamiyatli va ijobiy ta'siri endogen o'sish modellari bilan mos keladi, bunda rivojlanish unumdorlik va inson kapitali tomonidan boshqariladi (Solow, 1975).

Savdo ulushi va YaIM o'sishi o'rtasidagi kuchli ijobiy munosabatlar qiyosiy ustunlik va savdo tamoyillariga ochiqlikka mos keladi (Xarrod, 1958), resurslarni taqsimlashni yaxshilash, bozorga kirish va innovatsiyalar. Bu ochiq iqtisodiyot

⁴⁰ Jahon banki ma'lumotlariga asosan muallif tomonidan ishlab chiqilgan

tadqiqotlariga mos keladi, masalan, Pata va Caglar (2021) va O'zbekiston uchun Kurpayanidi (2020) savdo ochiqligi o'sish omili ekanligini aniqlaydi. Bundan tashqari, 2000 va 2020 yillar oralig'ida O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar, iqtisodiy o'sish va savdo ochiqligining empirik tahlili ushbu o'zgaruvchilar o'rtasida ijobiy korrelyatsiyani aniqladi (Rustamovich va boshq., 2023), bu bizning savdo bo'yicha natijalarimizni tasdiqlaydi.

Biroq, YaIM o'sishi va eksport o'sishi o'rtasidagi teskari bog'liqlik ba'zi adabiyotlarda farq qiladi. Masalan, O'zbekistonda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar va firma eksporti hisobiga iqtisodiy o'sishni o'rganish salohiyatni oshirish orqali eksportga ijobiy hissa qo'shishini ko'rsatadi (Azimov, 2016). Xuddi shunday, OTB Hamkorlik strategiyasi 2017-2023 yillar oralig'ida eksportning 20,7% dan 26,5% gacha bo'lgan barqaror o'sishini qayd etadi (OTB, 2024). Natijalarimiz o'rtasidagi tafovut uslubiy farqlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin - bizning ARDL usulimiz 1996-2023 yillardagi qisqa va uzoq muddatli tendentsiyalarni baholaydi, bu esa past qo'shilgan qiymatli mahsulotlarga (masalan, paxta, gaz) qaramlik va boshqa joylarda zaifroq bo'lgan jahon narxlarining zarbalariga ta'sir qilish kabi zaifliklarni qamrab oladi. Ushbu tuzilmaviy samarasizlik eksportni diversifikatsiya qilish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlarni talab qiladi.

To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TDI) yalpi ichki mahsulotning o'sishi bilan ijobiy, ammo statistik jihatdan ahamiyatsiz edi, bu zaif singdirish qobiliyati yoki institutsional cheklovlarni ko'rsatadi. Bu O'zbekistonning 2000-2022 yillardagi to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarning o'sish bilan aloqasi yo'q yoki zaif ekanligiga mos keladi (Sultonov, 2024) va institutsional cheklovlar bo'yicha Kurpayanidi (2020) qo'llab-quvvatlaydi. Biroq, u 2004-2023 yillardagi empirik adabiyotlarda topilgan ijobiy ta'sirlardan (Mirziyoev, 2024) va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar YaIM va savdo ochiqligi bilan bir qatorda juda muhim bo'lgan Markaziy Osiyodagi determinant adabiyotlaridan farq qiladi (Azam va boshq., 2015). Balki bu bizning barqarorlik o'lchovlariga e'tibor qaratganimiz bilan bog'liq bo'lib, bunda O'zbekistonning o'tish bosqichida to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar samaradorligi yaxshi singdirish mexanizmlariga ega rivojlangan Markaziy Osiyo muhitlari bilan solishtirganda foydalanish samarasizligi tufayli pasayadi.

Umuman olganda, bunday taqqoslashlar O'zbekistonning tranzitning o'ziga xos muammolarini ta'kidlaydi, iqtisodiyoti rivojlangan mamlakatlarnikidan farqli maxsus siyosatni talab qiladi. Bu to'siqlar barqaror rivojlanishda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar rolini oshirishi mumkin.

Xulosa va takliflar

Ushbu tadqiqot O'zbekistonning mustaqillikka erishgandan keyingi davrda yuz berayotgan muhim iqtisodiy o'zgarishlar sharoitida uning barqaror

makroiqtisodiy rivojlanishini tahlil qilishni maqsad qiladi. Avvalo, turli makroiqtisodiy ko'rsatkichlar – jon boshiga YAIM, tashqi savdo, iste'mol va aholi o'sishi – barqaror rivojlanishga qanday hissa qo'shishini chuqurroq tushunish zarur. O'zbekistonning 2030- yilgacha yuqori o'rta daromadli mamlakat maqomiga erishish bo'yicha belgilangan maqsadini inobatga olgan holda, ushbu omillarni o'rganish barqaror rivojlanish tamoyillariga mos iqtisodiy siyosatni shakllantirish uchun muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Tahlil natijalari bir nechta ijobiy va salbiy jihatlarni ko'rsatdi.

Ijobiy tomoni shundaki, jon boshiga YAIM o'sishi, iste'mol va tashqi savdo – iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchlari hisoblanadi. Bu holat daromad darajasi, ichki talab va savdo integratsiyasining iqtisodiy rivojlanishdagi muhim ahamiyatini tasdiqlaydi. Ushbu natijalar inson kapitalini rivojlantirish, savdo samaradorligini oshirish va iste'mol bozorini kengaytirish siyosatlari orqali barqaror iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Salbiy jihatdan, eksport o'sishi va YAIM o'sishi o'rtasidagi salbiy korrelyatsiya eksport sohasidagi strukturaviy nomukammalliklarni aks ettiradi. Bu holat past qo'shimcha qiymatli mahsulotlarga tayanish va eksport diversifikatsiyasining cheklanganligi bilan izohlanadi. Shuningdek, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning (TXI) zaif ta'siri mavjud institutsional to'siqlar sababli xorijiy kapitalning iqtisodiyotdagi salohiyatidan to'liq foydalanish imkonini bermayotganini ko'rsatadi. Ushbu natijalar iqtisodiy salohiyatni to'liq ishga solish uchun islohotlar zarur bo'lgan sohalarni aniqlaydi.

Yuqoridagi natijalarga asoslanib, quyidagi tavsiyalar ilgari suriladi:

Eksport tarmog'ini diversifikatsiya qilish: yuqori qo'shimcha qiymatga ega ishlab chiqarish va texnologiya asosidagi sohalarga sarmoya kiritish orqali eksport raqobatbardoshligini oshirish.

Investitsion muhitni yaxshilash: tartibga soluvchi islohotlarni amalga oshirish, boshqaruv samaradorligini kuchaytirish va to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb etish hamda ularni samarali yo'naltirishni rag'batlantirish.

Ichki iste'molni rag'batlantirish: daromadlarni qo'llab-quvvatlash siyosatini yuritish, infratuzilmani rivojlantirish va moliya bozorini isloh qilish orqali aholining kredit resurslariga kirish imkoniyatini kengaytirish.

Ushbu tadqiqot natijalari O'zbekistonning kelgusidagi makroiqtisodiy rejalashtirish jarayonlari uchun muhim amaliy ahamiyatga ega. Aniqlangan strukturaviy zaifliklarni bartaraf etish va mavjud o'sish omillaridan samarali foydalanish orqali siyosatchilar milliy iqtisodiy strategiyalarni barqaror rivojlanish maqsadlariga yanada yaqinlashtirishlari mumkin.

Kelgusidagi tadqiqotlarda tarmoq darajasidagi holatlarni o'rganish, "yashil investitsiyalar"ning uzoq muddatli ta'sirini baholash, shuningdek, iqtisodiy siyosat choralarining makroiqtisodiy barqarorlikka ta'sirini tahlil qilish tavsiya etiladi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqotdan olingan ma'lumotlar O'zbekiston uchun kuchli, inklyuziv va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash yo'lida mustahkam ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Izzatulloev, B.U. (2023). The development strategy of new uzbekistan, with a focus on macroeconomic stability. *Golden brain*, 1(19), 74-78.

2. Schumpeter, J.A. (1947). Theoretical problems of economic growth. *The Journal of Economic History*, 7(S1), 1-9.

3. Galbraith, J.K., & Kum, H. (2003). Inequality and economic growth: A global view based on measures of pay. *CESifo Economic Studies*, 49(4), 527-556.

4. Cimoli, M., Dosi, G., & Stiglitz, J. E. (2008). The political economy of capabilities accumulation: The past and future of policies for industrial development. Preface (No. 2008/15). LEM Working Paper Series.

5. Envision2030, U. N. (17). Goals to Transform the World for Persons with Disabilities. 2020.

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/envision2030.html>

6. Işık, C., Ongan, S., Ozdemir, D., Yan, J., & Demir, O. (2024). The sustainable development goals: Theory and a holistic evidence from the USA. *Gondwana Research*, 132, 259-274.

7. Yin, S., & Zhao, Z. (2023). Energy development in rural China toward a clean energy system: utilization status, co-benefit mechanism, and countermeasures. *Frontiers in Energy Research*, 11, 1283407.

8. Eshmuxammadovna, S. D. (2024). Analytical Research on Indicators of Sustainable Development Objectives in Uzbekistan. *International Journal of Scientific Trends*, 3(12), 447-451.

9. Regona, M., Yigitcanlar, T., Hon, C., & Teo, M. (2024). Artificial Intelligence and Sustainable Development Goals: Systematic Literature Review of the Construction Industry. *Sustainable Cities and Society*, 105499.

10. Kurpayanidi, K. I. (2020). Some issues of macroeconomic analysis and forecasting of the economy of Uzbekistan. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. Ilmiy elektron jurnali*, 2, 100-108.

11. Dang, D., Li, X., Lyu, X., Liu, S., Dou, H., Li, M., ... & Cao, W. (2024). Changing of the coordination of socioeconomic development and the environment as sustainable development progresses. *Geography and Sustainability*.

12. Kurpayanidi, K.I. (2020). Some issues of macroeconomic analysis and forecasting of the economy of Uzbekistan. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. Ilmiy elektron jurnali*, 2, 100-108.

13. Kurpayanidi, K.I. (2020). On the problem of macroeconomic analysis and forecasting of the economy. *Theoretical & Applied Science*, (3), 1-6.

14. Monteiro, S., Ribeiro, V., Vilhena, E., Lemos, K., & Molho, C. (2024). Determinants of online-reporting on sustainable development goals: the case of Portuguese Higher Education Institutions. *Social Responsibility Journal*, 20(3), 462-484.

15. Zhao, X., Long, L., & Yin, S. (2023). Regional common prosperity level and its spatial relationship with carbon emission intensity in China. *Scientific Reports*, 13(1), 17035.

ПОВЫШЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОИЗВОДСТВА ОДЕЖДЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Ахмедова Газиза Азим кызы

Преподаватель кафедры экономики

Ташкентского института менеджмента и экономики

Email: gaziza.akhmedova@yandex.ru

Orcid: [0009-0000-6301-8775](https://orcid.org/0009-0000-6301-8775)

Аннотация. В статье исследуются вопросы повышения экономической эффективности предприятий швейной промышленности Республики Узбекистан в условиях модернизации экономики и развития экспортного потенциала. Проанализированы основные факторы, влияющие на эффективность производства одежды, включая производительность труда, использование производственных мощностей, управление затратами и внедрение современных технологий. В работе представлены результаты эмпирического исследования двенадцати швейных предприятий различного масштаба, расположенных в Ташкенте, Ташкентской, Ферганской и Самаркандской областях. Проведен комплексный анализ их финансово-экономических показателей с учетом специфики узбекской легкой промышленности. Разработаны практические рекомендации по оптимизации производственных процессов, включающие внедрение систем автоматизированного проектирования, бережливого производства и современных методов управления качеством с учетом требований международных покупателей. Результаты исследования показывают, что комплексный подход к модернизации производства позволяет повысить рентабельность предприятий на 20-28% в течение двух лет и увеличить экспортный потенциал. Предложенная методика оценки эффективности может быть использована руководителями швейных предприятий Узбекистана для принятия управленческих решений и планирования стратегии развития в рамках реализации национальной стратегии развития легкой промышленности.

Ключевые слова: экономическая эффективность, швейная промышленность Узбекистана, производительность труда, рентабельность, оптимизация затрат, экспортный потенциал, текстильный кластер, модернизация производства, конкурентоспособность, импортозамещение.

Ingliz tili muharriri: Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi
Musahhih: Vaxabova Marfua Mirkamalovna
Sahifalovchi va dizayner: Zoirov Sardor Ziyodin o'g'li

2- TOPLAM

2- MAXSUS SON /2025

© Materiallar ko'chirib bosilganda, **“Management and Economics Scientific Research Journal”** jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pulli asosda chop etiladi.

El. pochta: journals@timeedu.uz

Tel.: +998 95 651 90 00

“Management and Economics Scientific Research Journal” jurnali 19.09.2024-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 404368-son reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. Litsenziya raqami:

C-5669639

PNFL: 308906510

Manzilimiz: Toshkent shahar Yakkasaroy tumani
Shota Rustaveli ko'chasi, 114